

Beszámoló

A Communitas Alapítványhoz 2014-ben benyújtott pályázatomban a cím „Ráolvasás színház” volt, s benne arra vállalkoztam, hogy olyan színházi szövegtesteket hozzak létre (hol már meglévő alkotások újragondolásaként, hol pedig saját kútfőből), amelyek mintegy szómágiaként működve, arra ösztönzik a színészt, hogy megszabuljon polgári-realisztikus játékmódjától és önmagát hangszerként használva, színházi papként funkcionálhasson. Természetesen a szöveg önmagában ezt a hatást soha nem képes elérni, viszont lehetőséget teremthet a színész számára az efféle átlényegülésre, s ezen átlényegülés mikéntjét igyekeztem kutatni. Pályázatomban céljaként említettem továbbá azt is, hogy szeretnék olyan projekteket részt venni, ahol nem szövegalapú, hanem performatív dramaturgiát végezhetek. Olyan előadásokra kell gondolnunk, amelyekben a színészek nem megírt szövegeket használnak, viszont nem is civilen improvizatívakat, hanem az alkotócsapattal közösen alakítunk ki egy speciális előadásnyelvet, amelynek megvannak a maga szabályai, stílusa, mégis, aki egyszer megtanulja grammatikáját (épp, mint egy idegennyelvet), az szabadon használhatja.

Mindkét ígéretemnek sikerült eleget tennem, az elmúlt időszak nagyban a tanulás időszaka volt. Hat előadás létrehozásában vettem részt. Ezek közül egyiknek – az alkotócsapat improvizációi alapján – én írtam a szövegét, TwiLike címmel, amelyet Balogh Attila rendezésében, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Underground termében mutattunk be a tavalyi év május tizenkettedikén. A szövegből részleteket, illetve az előadásból képeket közlök a beszámoló mellékletében. Ebben az előadásban több olyan mondókaszerű szövegrészlet is van, amely a fentebb említett ráolvasási céllal készültek, s azt igazolták vissza, hogy az előbbieken felvázolt elképzelés a valóságban is működtethető.

A tavalyi év júniusától szeptemberig, Szophoklész Antigoné című tragédiájával foglalkoztam, létrehoztam egy új fordítását, majd később átíratát is a szövegnek, amely speciálisan a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata számára készült, kifejezetten a benne játszó színészek személyiségéhez és az előadás koncepciójához igazítva. Balogh Attila rendezővel itt is azt kerestük, hogy hogyan idézhető meg az az atmoszféra, amelyben az előadás szakrális dimenziót kaphat, s úgy vélem, hogy a megírt szöveg nagyban

hozzájárult e légkör kialakításához. Szabadon használtam Szophoklész szövegét, sokszor csupán inspirációként, s igyekeztem a szöveget úgy aktualizálni, hogy az egyszerre szóljon a jelennek, mégse merüljön ki abban. Az előadást sikeres kísérletként tartom számon, nagy közönségsikernek örvend, továbbá több fesztiválra is meghívták (A csíkszeredai Ifesztre, majd a budapesti Thália színházban szervezett Határon Túli Színházak Szemléjére), sőt a budapesti József Attila Színház is vendégjátékra hívta. A mellékletben az olvasó szemelvényeket olvashat ebből a szövegből is, illetve képeket is csatolok hozzá, sőt az előadás videoelőzetesének linkjét is, amelyből az olvasó ízelítőt kaphat az említett hangulatból.

Október és január között két előadáson dolgoztam párhuzamosan. Az egyik ugyancsak Balogh Attila rendezővel közös munkánkból született Nagyváradon, Hetedik lépcsőfok címmel, Bohumil Hrabal regényei és elbeszélései alapján készült. A másik előadás címe Élektra volt. Ezt Bocsárdi László rendezte, a Temesvári Állami Német Színháznál. Az előadás szövegének magyar nyelvű változatát készítettem el, Aiszkülosz, Szophoklész és Euripidész szövegeit felhasználva.

A Hrabal-előadásban sikerült kipróbálni a performatív dramaturgiát is, ugyanis ennek az előadásnak nem volt megírt szövege, hanem a társulat improvizációiból, a rendezővel közösen, egy sajátos előadáskonstrukciót hoztunk létre: az előadás java része még a bemutató után is improvizatív maradt, mindig igazodva az aznap estéhez. A rendezővel csupán egy struktúrát találtunk ki, amely az előadás „műsorszámait” és összekötő elemeit rögzíti le, a benne játszó karakterek sajátosságait, ezek működési elveit, de az éppen aktuális megvalósulásait, a formával való játékot nagymértékben a színészre bíztuk. Legsikerültebb figurának a Keresztes Ágnes által alakított Pepinát találok, aki Hrabal Pepinjéhez hasonlóan, folyamatosan mesél, soha be nem áll a szája, mindenről eszébe jut valami.

Igen sok munkánkba került egy ilyen jellegű előadás létrehozása, ugyanis a színészeknek teljesen más módon kellett építkezniük, mint egy szokásos dramaturgiájú előadásban, de úgy érzem, hogy a befektetett energia megtérült, ugyanis a nézők hihetlenül értékelik az előadás frissességét, s ebből fakadó humorát, emberségességét. Az előadást egyébként nemrég a tatatbányai MOST fesztiválra is elhívták. A mellékletben képeket csatolok róla.

Az Élektra is hihetetlenül érdekes kihívás volt. Ide ugyan nem írtam saját szöveget, viszont azt kérte a rendező tőlem, hogy tisztítsam meg a történetet szinte egészen a vázáig, csak

azt hagyjam meg benne, ami feltétlenül szükséges. Ennek eredményeképpen egy olyan szövegvariáns jött létre, amely csupán négy szereplőből állott: a két gyilkos testvérből, Klütaimnéztrából, illetve egy névtelen Istenségből. Ennek az istenségnek a szövegei is gyakran ráolvasásként, idézésként működtek, hiszen ez a figura képviselte az egész előadás szakralitását, benne sűrűsödött össze a három Átreida tragédia kara, az Erinüszek, az euripidész-tragédia Aggastyánja és Kasztór nevű félistene. Egy igazán sűrű, különleges előadás jött létre. A szövegből egy monológot közlök a mellékletben.

Ez év februárjában egy kisebb gyerekelőadás létrehozásán dolgoztam, A szeretet malma címmel, ez a Harag György Társulatnál jött létre, egy magyar népi játék alapján, Nagy Orbán rendezésében. Itt is igyekeztem az alapanyagul szolgáló népi játék szövegeit életre kelteni, költészetet varázsolni beléjük. Részleteket közlök a mellékletben.

Március óta, Shakespeare Vízkereszt című drámáján dolgozom Bocsárdi Lászlóval, amely a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház számára fog elkészülni. Ebben az előadásban nem dramaturgként, hanem a rendező munkatársaként veszek részt.

Az elmúlt egy évben sikerült tehát pályázatban leírt céljaimnak megfelelni, sokat dolgoztam és hihetetlenül sokat tanultam. A pályázat nagyban segített, hogy ebben az igen intenzív időszakban ne kelljen az anyagiak megszerzésére koncentrálnom, hanem törődhettem a szakmai fejlődésemmel. Ahogy az az olvasó számára is feltűnhet, sok különböző helyen dolgoztam, ami rengeteg utazással járt mind a kivitelezés idején (főleg a párhuzamos munkák idején), mind pedig az utómunkálatokkor (a Balogh Attilával közös munkáinkat én tartom karban, amikor a rendező egyéb munkái miatt nem ér rá), s ezeket az utazásokat a színházak gyakran nem térítik meg, így az ösztöndíj jórészét ezekre az utazásokra költöttem (havonta mintegy háromszázötven, négyszáz RONt). Az ösztöndíj további részét könyvek vásárlására használtam el, hiszen mind a klasszikusokkal való foglalatalkodásban, mind pedig a Hrabal-előadás esetében rengeteg forrás- és szakirodalmat fogyasztottam, s ezeket gyakran meg is vásároltam (pl. Shakespeare összest, Szophoklész összest, Euripidész összest, illetve három Hrabál regényt és egy E-book readert). Az összeg fennmaradó részét pedig létfenntartásra fordítottam.

Mellékletek – Twilike Szemelvények a szövegből:

Démonok kara

Sűrű, sűrű fehér köd,
Részeg homály, üres csönd!
Ármány, járvány, telihold,
Kábult álom, feloszolj!
Néma démon, megjelenj,
tömör kőszív megrepedj,
Üvölts, visíts fájdalom,
messze szálljál nyugalom!
Hályog, tályog, nyíljal meg,
Semmi fátyol, szakadj el!
Üres szívbe folyjon vér,
Hideg testben lüktess ér,
Kavard fel a beleket,
Kígyó, béka, híg epe,
Gyomorsav és húgy leve,
Ömölj ide izibe!

Twilike és Lédi Baba

Bon Appetit!

Tetűkarom, macskaalom,
Kislányhaj és köröm halom,
Hattyúfejből agyvelő,
Mumuscgülök, köptető,
Féreg feje, skalptető!

Szórom, szórom, kirije, (a vámpírok elkezdik csócsálni Dórát)

Szörnyet szülünk izibe!

Mutasd magad, csapzott lélek,
Bántott, rontott, vérig sértett,
Megtépázott, elfeledett,
Szörnnyé züllött, kinevetett!

Fedd fel magad, Eszter szíve,
Vágyad mutasd, izibe!

[...]

Twilike és Lédi Baba

Bon Appetit!

Tetűkarom, macskaalom,
Kislányhaj és köröm halom,
Hattyúfejből agyvelő,
Mumuscsülök, köptető,
Féreg feje, skalptető!

Szórom, szórom, kirije, (a vámpírok elkezdik csócsálni Dórát)

Szörnyet szülünk izibe!

Mutasd magad, csapzott lélek,
Bántott, rontott, vérig sértett,
Megtépázott, elfeledett,
Szörnnyé züllött, kinevetett!

Fedd fel magad, Eszter szíve,
Vágyad mutasd, izibe!

[...]

Éva mama

Nagy és sűrű volt az erdő, ahol a banya és három lánya lakott.

Lajoska

Mi van?!

Éva mama

Mit mi van? Mesét mondok. Ül ide!

Nagy és sűrű volt az erdő, ahol a banya és három lánya lakott.

Mennyi, ó, mennyi, de mennyi szenvedést viselsz hátadon, te fáradt föld.

És mert a banya elfelejtette hogyan kell szeretni, meg akartaátkozni tündérszép lányait.

Mennyi, ó, mennyi, de mennyi szenvedést viselsz hátadon, te fáradt föld.

(Twilikének) Az egyiket sassá változtatta. Így lett ő örök vándora az azúrkék égnek, ki mindig bolyongva, földre sosem léphetett. Tébolyult jajkiáltásait hallatta csak országszerte, de a halandók füle süket maradt reá.

Még neked, ó neked, ó neked is van helyed nálam megnyugodni.

(Lédi Babának) Légy te óriásbálna, tenger mélyének magányos lakója. Lomha testű, néma dög, kimondani panaszod sose bírd. Mondta a másiknak, s átka nyomban megfogant.

Még neked, ó neked, ó neked is van helyed nálam megnyugodni.

(Eszternek) És ott volt még a legkisebb. Ügyesebb volt-e vagy szerencsésebb, mint a többiek, vajon ki tudhatja.

De bátor, ó bátor, ó nagyon bátor volt szívében a legkisebb.

Neki sikerült megszöknie. Beszaladt a sűrű rengeteg legközepébe, ott keresett menekvést. Ínyét friss forrás vizével nedvesítette, s feltáplálta gyenge testét erdei bogyókkal és mézzel.

De bátor, ó bátor, ó nagyon bátor volt szívében a legkisebb.

Most már álmodni is mert. S megálmodta magának a legszebbet: Királynőjévé akart lenni a Naphegynek. Mert akinek sikerül, hétszerte lesz szebb, mint annak előtte.

Messze, még messze, még messze a hely. De elindulni érdemes. (Cage odaül hozzá)

Óriások hadával (vámpirokhoz) – Ti jól halljátok onnan? Gyertek közelebb! Ők ide mernek jönni, és ti nem? (Cullennek) Gyere ide te is szépfiú! (Smeargonnak) (A költőnek) S te is halál, csak ne túl gyorsan! Te, ott hátul: gyere ide na! Ne kérsd magad, te! (Twilikének) Szállj le onnét te is, te kis páva! Kicsit közelebb. Na egye fene! Óriások hadával kellett megküzdenie.

(Waldheimnak) Lomhák és buták voltak mind. S szívében rútabbak, a rútnál. -Persze magukat mind szépnek mutatták. De csak azt tudták becsapni, aki nem tudta, hogyan kell álmodni.

Messze, még messze, még messze a hely. De elindulni érdemes.

És a legkisebb persze tudta, hogyan kell. Naphegy kastélyába megyek, mondta nekik, s pillája nem rebbent a félelemtől, sem pedig káprázattól. Az óriások pedig utat engedtek.

Most légy erős, most légy erős, gyenge szív! A java még hátra van!

Naphegy kastélya, szép kristálypalota. Hetvenhét szobája, s bálterme huszonnégy. De tükör csak egyben, mely legmélyebb rejtekében csücsült a fenséges laknak.

Most légy erős, most légy erős, gyenge szív! A java még hátra van!

Belénézett a tükörbe Eszter, s láss csodát: magát mindenkinél rútabbnak látta. Megharagudott hát éktelenül a csaló tükörrre, s azt nyomban szilánkokra zúzta. (Dórához) –Te mit játszod itt a halottat! Kelj fel!

Tűrj, csak tűrj, csak tűrj, ifjú szív! Urald magad! – (Eszternek) Gyere ide! Jó ott neked egyedül?

Egy banya jött ekkor. Csalódtál, Eszter? – kérdezte. És mosolygott. Átkozott vagy te is Eszter. – mondta. És mosolygott.

De van, de van, de van még remény! De messze, még messze a cél!

Királynő csak az lehet, aki látni is tudja magában a szépet. A többi csak rút árnyképe Önmagának. És álmot mutatott Eszternek: Világra szóló szépsége egy kristálygömbbe zárva. A gömb egy tulok gyomrába nyelve. Ott egy tűzmadár ügyel reája. (Twilikéhez) – Na ezt bogozd ki!

Képek az előadából

